

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مدیریت تحصیلات تکمیلی
پژوهشکده زبان‌شناسی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته زبان‌شناسی گرایش همگانی

تحلیل مفهوم زندگی از نگاه اجتماعی – شناختی

استاد راهنما
دکتر آرزینا افراشی

استاد مشاور
دکتر یحیی مدرسی

پژوهشگر
میترا فراهانی

اسفند ماه ۱۳۹۹

سپاس آفریننده‌ی زندگی را که به لطف موهبت پرمعنایش، آدمی را در ژرفای بی‌کرانگی استعاره‌های زندگی غرق کرده است.

سپاس پدر و مادرم را که به من آموختند زندگی جاده است. نگاهم که به عقب باشد، زمین می‌خورم، زخم برمی‌دارم و درد می‌کشم.

سپاس همسرم را که به من آموخت زندگی عشق است. عشقی از پیش‌نوشته که انتهای افق‌های دور و نزدیک سرنوشت دلداران را در یک مدار قرار می‌دهد.

سپاس از دکتر آرزیتا افراشی گرامی که آموزه‌های معناشناسانه‌ی ایشان تا ابد مرا در درک مفاهیم انتزاعی زندگی یاری می‌کند.

سپاس از دکتر یحیی مدرسی گران‌قدر که به لطف راهنمایی‌های جامعه‌شناسانه‌ی ایشان توانستم از نگاه دیگران به زندگی بنگرم.

تقدیم به جویندگان معنای زندگی....

چکیده

پژوهش حاضر به دو روش پیکره‌ای و پرسش‌نامه‌ای به تحلیل مفهوم «زندگی» در زبان فارسی پرداخته‌است. بدین منظور، فراوانی نگاشت‌های تاثیرگذار بر مفهوم‌سازی «زندگی» در ۱۲۰ جمله‌ی شاهد از پایگاه داده‌های زبان فارسی بررسی شد. بر اساس نتایج به‌دست آمده، در پیکره‌های زبان فارسی، استعاره «مکان» بیش‌تر از سایر استعاره‌ها در مفهوم‌سازی «زندگی» نقش دارد. در تحلیل پرسش‌نامه-مدار، پرسش‌نامه‌ای با ۱۱ جمله‌ی استعاره-محور و گرایش-محور (گرایش فکری) به ۱۲۰ نفر نمونه‌ی تصادفی داده شد. افراد نمونه، به ۶ گروه زنان زیر ۲۰ سال، مردان زیر ۲۰ سال، زنان بین ۲۵ تا ۳۵ سال، مردان بین ۲۵ تا ۳۵ سال، زنان بالای ۵۰ سال و مردان بالای ۵۰ سال تقسیم شدند. جمله‌های پرسش‌نامه، خبری و با ضمیر متکلم وحده طراحی گردید. گزینه‌های انتخابی پرسش‌نامه ۵ مورد و به صورت طیفی از «بسیار موافقم» تا «بسیار مخالفم» بود. در این مطالعه مشخص گردید که در میان فارسی‌زبانان، سنین و جنسیت‌های مختلف در تعریف مفهوم «زندگی» با یکدیگر اختلاف نظر دارند. در پایان، نگاشت‌های استعاری مفاهیم «زندگی» در رویکرد پیکره‌بنیاد و پرسش‌نامه‌بنیاد با یکدیگر مقایسه گردید و این نتیجه حاصل شد که جامعه‌ی فارسی‌زبان تا حد زیادی با پرسامدترین نگاشت‌های پیکره‌بنیاد مفهوم «زندگی» موافق است.

کلیدواژه‌ها: زبان‌شناسی شناختی، استعاره‌ی مفهومی، مفهوم زندگی،

زبان‌شناسی اجتماعی شناختی، رویکرد پیکره‌ای

فهرست مطالب

خ	چکیده
۱	پیش‌گفتار
۲	فصل اول: سیمای پژوهش
۳	۱-۱ مقدمه
۴	۲-۱ مسأله‌ی پژوهش
۵	۳-۱ اهمیت پژوهش
۶	۴-۱ جنبه‌ی جدید بودن پژوهش
۶	۵-۱ اهداف پژوهش
۷	۶-۱ پرسش‌های پژوهش
۷	۷-۱ فرضیه‌های پژوهش
۸	۸-۱ روش پژوهش و ابزارهای گردآوری داده‌ها
۱۱	۸-۱-۱ شیوه‌ی گردآوری و استخراج داده‌های پیکره‌ای
۱۲	۸-۱-۲ شیوه‌ی گردآوری داده‌های پرسشنامه‌ای
۱۴	۹-۱ قلمرو پژوهش
۱۶	۲-۱ مقدمه
۱۵	فصل دوم: ملاحظات نظری
۱۷	۲-۲ تعریف مفاهیم
۱۷	۲-۲-۱ رویکرد شناختی-فرهنگی
۱۸	۲-۲-۲ استعاره‌ی مفهومی
۱۸	۲-۲-۳ استعاره و فرهنگ
۱۹	۲-۲-۴ استعاره «زندگی»
۱۹	۲-۲-۵ علم شناخت
۲۲	۲-۲-۵-۱ گسترش علم شناخت به حوزه‌های فرهنگ و اجتماع
۲۴	۲-۲-۵-۲ معماری سلولی شناخت اجتماعی از زاویه تکامل
۲۴	۲-۲-۵-۳ جهت‌گیری‌های علم شناخت
۲۵	۲-۲-۶ زبان‌شناسی شناختی

۲۸	..... زبان‌شناسی شناختی - فرهنگی
۲۹	..... مقوله‌بندی
۳۰	..... طرحواره‌های تصویری
۳۱	..... مفهوم‌سازی
۳۳	..... استعاره‌ی مفهومی
۳۳	..... نگاهت ۱-۱۱-۲-۲
۳۴	..... حوزه مبدأ و حوزه مقصد
۳۷	..... نقش مقوله‌بندی در استعاره‌های مفهومی «زندگی»
۳۷	..... مفهوم زمان
۳۷	..... مفهوم مکان
۳۷	..... مفهوم وجود/هستی
۳۷	..... مفهوم آفرینش
۳۸	..... مفهوم میرایی
۳۸	..... استعاره‌های دانش‌بنیاد و طرحواره‌بنیاد
۴۰	..... استعاره و فرهنگ
۴۰	..... مجاز مفهومی
۴۲	..... پیکره‌های زبانی
۴۳	..... جستجوی عبارت‌های استعاری در پیکره
۴۴	..... فرهنگ
۴۵	..... زبان و فرهنگ
۴۵	..... زبان و جامعه
۴۷	..... زبان‌شناسی اجتماعی
۴۹	..... زبان‌شناسی اجتماعی - شناختی
۴۹	..... جمع‌بندی مطالب
۵۱	..... فصل سوم: پیشینه مطالعات
۵۲	..... مقدمه
۵۲	..... آثار بنیادی در حوزه نظریه استعاره مفهومی

- ۳-۳ تداوم نظریه استعاره مفهومی در آرای کووچش ۵۳
- ۳-۴ آثار فارسی درباره استعاره‌ی مفهومی مرتبط با مفهوم «زندگی» ۵۳
- ۳-۴ ۱- ساسانی (۱۳۸۳): استعاره مبنای تفکر و زیبایی‌آفرینی ۵۴
- ۳-۴ ۲- پژوهش‌هایی درباره مفاهیم مرتبط با زندگی ۵۴
- ۳-۵ آثار به زبان انگلیسی در حوزه استعاره‌های مفهومی مرتبط با مفهوم «زندگی» ۵۵
- ۳-۶ آثار حوزه استعاره‌ی مفهومی درباره‌ی مفهوم «زندگی» ۵۶
- ۳-۷ آثار سایر شاخه‌های علوم انسانی درباره‌ی «زندگی» ۵۶
- ۳-۸ آثار جامعه‌شناسانه درباره «زندگی» ۵۷
- ۳-۹ جمع‌بندی مطالب ۵۷
- فصل چهارم: توصیف و تحلیل داده‌ها ۵۸
- ۴-۱ مقدمه ۵۹
- ۴-۲ تحلیل داده‌های پیکره‌ای ۵۹
- ۴-۲-۱ بسامد نام‌نگاشت‌های مفهوم «زندگی» و مفاهیم مرتبط با «زندگی» در پیکره زبان فارسی ۵۹
- ۴-۳ تحلیل پاسخ‌های پرسش‌نامه ۶۵
- ۴-۳-۱ تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش اول ۶۵
- ۴-۳-۱-۱ نتایج ارزیابی پرسش ۱ ..... ۶۹
- ۴-۳-۲ تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش دوم ۷۰
- ۴-۳-۲-۱ نتایج ارزیابی پرسش ۲ ..... ۷۴
- ۴-۳-۳ تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش سوم ۷۴
- ۴-۳-۳-۱ نتایج ارزیابی پرسش ۳ ..... ۷۸
- ۴-۳-۴ تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش چهارم ۷۹
- ۴-۳-۴-۱ نتایج ارزیابی پرسش ۴ ..... ۸۴
- ۴-۳-۵ تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش پنجم ۸۴
- ۴-۳-۵-۱ نتایج ارزیابی پرسش ۵ ..... ۸۹
- ۴-۳-۶ تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش ششم ۸۹
- ۴-۳-۶-۱ نتایج ارزیابی پرسش ۶ ..... ۹۳
- ۴-۳-۷ تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش هفتم ۹۵

۹۹	.....نتایج ارزیابی پرسش هفتم.....
۱۰۰	.....تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش هشتم.....
۱۰۴	.....نتایج ارزیابی پرسش هشتم.....
۱۰۵	.....تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش نهم.....
۱۰۹	.....نتایج ارزیابی پرسش نهم.....
۱۰۹	.....تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش دهم.....
۱۱۳	.....نتایج ارزیابی پرسش دهم.....
۱۱۴	.....تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش یازدهم.....
۱۱۸	.....تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش یازدهم.....
۱۱۸	.....نتایج ارزیابی پرسش یازدهم.....
۱۲۰	.....جمع‌بندی مطالب.....
۱۲۱	.....فصل پنجم: نتیجه‌گیری.....
۱۲۲	.....۱-۵ مقدمه.....
۱۲۲	.....۲-۵ پاسخ به پرسش‌های پژوهش به همراه فرضیه‌ها و ارزیابی فرضیه‌ها.....
۱۲۳	.....۱-۲-۵ پاسخ به پرسش اول.....
۱۲۳	.....۲-۲-۵ پاسخ به پرسش دوم.....
۱۲۳	.....۳-۲-۵ پاسخ به پرسش سوم.....
۱۲۵	.....۴-۲-۵ پاسخ به پرسش چهارم.....
۱۲۶	.....۵-۳ نتایج فرعی.....
۱۲۶	.....۱-۳-۵ تحلیل پاسخ‌های مربوط به نیک‌زیستی (پرسش‌های دوازدهم، سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم).....
۱۲۷	.....۱-۱-۳-۵ نتایج ارزیابی پرسش‌های مربوط به نیک‌زیستی.....
۱۲۸	.....۵-۴ محدودیت‌های پژوهش.....
۱۲۸	.....۵-۵ پیشنهادها برای پژوهش‌های آتی.....
۱۲۹	.....منابع فارسی.....
۱۳۲	.....منابع انگلیسی.....
۱۴۲	.....واژه‌نامه انگلیسی به فارسی.....

۱۴۴	..... واژه نامه فارسی به انگلیسی
۱۴۶	..... پیوست
۱۴۶	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه فروغ فرخزاد
۱۴۶	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه محمود دولت‌آبادی
۱۴۹	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه احمدشاملو
۱۵۱	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه اخوان ثالث
۱۵۱	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه دهخدا
۱۵۱	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه آل احمد
۱۵۴	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه رسول پرویزی
۱۵۴	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه بزرگ علوی
۱۵۹	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه سیمین دانشور
۱۶۱	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه مصطفی رحماندوست
۱۶۲	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه غلام‌حسین ساعدی
۱۶۳	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه محمدعلی فروغی
۱۶۳	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه نیمایوشیچ
۱۶۴	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه ابراهیم یونسی
۱۶۶	..... تحلیل مفاهیم مرتبط با «زندگی» از نگاه بزرگان ادب فارسی
۱۶۶	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه ابراهیم گلستان
۱۶۸	..... تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه نیمایوشیچ
۱۶۹	..... تحلیل مفاهیم مرتبط با «زندگی» از نگاه ابراهیم یونسی
۱۷۰	..... تحلیل مفاهیم مرتبط با «زندگی» از نگاه شاپور آرین‌پور
۱۷۴	..... تحلیل مفاهیم مرتبط با «زندگی» از نگاه محمود دولت‌آبادی
۱۷۵	..... تحلیل مفاهیم مرتبط با «زندگی» از نگاه اخوان ثالث
۱۷۶	..... Abstract

فهرست اشکال و جدول‌ها

- جدول ۱-۱ آثار منتخب پایگاه داده‌های زبان فارسی برای تحلیل مفهوم «زندگی» ۱۱
- شکل ۱-۱ مدل کنونی نقش شناخت در رفتار اجتماعی (ملیحی‌الذاکرینی، ۱۳۹۴)..... ۲۳
- شکل ۲-۲: نگاهت بین حوزه مبدأ و مقصد ۳۵
- شکل ۱-۴ بسامد نگاهت‌های مفهوم «زندگی» در پیکره داده‌های زبان فارسی ۶۰
- شکل ۲-۴ بسامد نگاهت‌های مفهوم «غم» در پیکره داده‌های زبان فارسی ۶۲
- شکل ۳-۴ نمودار بسامد نگاهت‌های مفهوم «تقدیر» در پیکره داده‌های زبان فارسی ۶۲
- شکل ۴-۴ نمودار بسامد نگاهت‌های مفهوم «سرنوشت» پیکره داده‌های زبان فارسی ۶۳
- شکل ۵-۴ نمودار بسامد نگاهت‌های مفهوم «شادی» پیکره داده‌های زبان فارسی ۶۴
- شکل ۶-۴ نمودار بسامد نگاهت‌های مفهوم «موفقیت» پیکره داده‌های زبان فارسی ۶۴
- شکل ۷-۴: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال مرد به پرسش ۱ ..... ۶۵
- شکل ۸-۴: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال زن به پرسش ۱ ..... ۶۶
- شکل ۹-۴: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال مرد به پرسش ۱ ..... ۶۶
- شکل ۱۰-۴: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال زن به پرسش ۱ ..... ۶۷
- شکل ۱۱-۴: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال مرد به پرسش ۱ ..... ۶۸
- شکل ۱۲-۴: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال زن به پرسش ۱ ..... ۶۸
- شکل ۱۳-۴: نتایج درصد موافقان پرسش ۱ ..... ۷۰
- ۳-۲-۴ تحلیل آماری پاسخ‌های پرسش دوم ۷۰
- شکل ۱۴-۴: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال مرد به پرسش ۲ ..... ۷۰
- شکل ۱۵-۴: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال زن به پرسش ۲ ..... ۷۱
- شکل ۱۶-۴: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال مرد به پرسش ۲ ..... ۷۲
- شکل ۱۷-۴: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال زن به پرسش ۲ ..... ۷۲
- شکل ۱۸-۴: نمودار پاسخ‌های گروه مردان بالای ۵۰ سال مرد به پرسش ۲ ..... ۷۳
- شکل ۱۹-۴: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال زن به پرسش ۲ ..... ۷۳
- شکل ۲۰-۴: نتایج درصد موافقان پرسش ۲ ..... ۷۴
- شکل ۲۱-۴: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال مرد به پرسش ۳ ..... ۷۵
- شکل ۲۲-۴: نمودار آماری پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال زن به پرسش ۳ ..... ۷۵
- شکل ۲۳-۴: تحلیل آماری پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال مرد به پرسش ۳ ..... ۷۶
- شکل ۲۴-۴: تحلیل آماری گروه ۲۵ تا ۳۵ سال زن به پرسش ۳ ..... ۷۷
- شکل ۲۵-۴: تحلیل آماری پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال مرد به پرسش ۳ ..... ۷۷
- شکل ۲۶-۴: تحلیل آماری پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال زن به پرسش ۳ ..... ۷۸
- شکل ۲۷-۴: نتایج درصد موافقان پرسش ۳ ..... ۷۹

- شکل ۴-۲۸: نمودار آماری گروه زیر ۲۰ سال مرد به پرسش ۴ ..... ۷۹
- شکل ۴-۲۹: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال زن به پرسش ۴ ..... ۸۰
- شکل ۴-۳۰: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال مرد به پرسش ۴ ..... ۸۱
- شکل ۴-۳۱: نمودار گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال زن به پرسش ۴ ..... ۸۲
- شکل ۴-۳۲: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال مرد به پرسش ۴ ..... ۸۳
- شکل ۴-۳۳: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال زن به پرسش ۴ ..... ۸۳
- شکل ۴-۳۴: نتایج درصد موافقان پرسش ۴ ..... ۸۴
- شکل ۴-۳۵: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال مرد به پرسش ۵ ..... ۸۵
- شکل ۴-۳۶: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال زن به پرسش ۵ ..... ۸۵
- شکل ۴-۳۷: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال مرد به پرسش ۵ ..... ۸۶
- شکل ۴-۳۸: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال زن به پرسش ۵ ..... ۸۷
- شکل ۴-۳۹: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال مرد به پرسش ۵ ..... ۸۷
- شکل ۴-۴۰: نمودار گروه بالای ۵۰ سال زن به پرسش ۵ ..... ۸۸
- شکل ۴-۴۱: نتایج: درصد موافقان پرسش ۸۸
- شکل ۴-۴۲: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال مرد به پرسش ۶ ..... ۸۹
- شکل ۴-۴۳: نمودار گروه زیر ۲۰ سال زن به پرسش ۶ ..... ۸۹
- شکل ۴-۴۴: نمودار گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال مرد به پرسش ۶ ..... ۹۰
- شکل ۴-۴۵: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال زن به پرسش ۶ ..... ۹۱
- شکل ۴-۴۶: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال مرد به پرسش ۶ ..... ۹۲
- شکل ۴-۴۷: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال مرد به پرسش ۶ ..... ۹۲
- شکل ۴-۴۸: نتایج: درصد موافقان پرسش ۶ ..... ۹۴
- شکل ۴-۴۹: نتایج: درصد مخالفان پرسش ۶ ..... ۹۴
- شکل ۴-۵۰: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال مرد به پرسش ۷ ..... ۹۶
- شکل ۴-۵۱: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال زن به پرسش ۷ ..... ۹۶
- شکل ۴-۵۲: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال مرد به پرسش ۷ ..... ۹۸
- شکل ۴-۵۳: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال زن به پرسش ۷ ..... ۹۸
- شکل ۴-۵۴: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال مرد به پرسش ۷ ..... ۹۸
- شکل ۴-۵۵: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال زن به پرسش ۷ ..... ۹۹
- شکل ۴-۵۶: نتایج درصد موافقان پرسش ۷ ..... ۹۹
- شکل ۴-۵۷: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال مرد به پرسش ۸ ..... ۱۰۰
- شکل ۴-۵۸: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال زن به پرسش ۸ ..... ۱۰۱
- شکل ۴-۵۹: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال مرد به پرسش ۸ ..... ۱۰۲
- شکل ۴-۶۰: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال زن به پرسش ۸ ..... ۱۰۲
- شکل ۴-۶۱: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال مرد به پرسش ۸ ..... ۱۰۳

- شکل ۴-۶۲: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال زن به پرسش ۸..... ۱۰۴
- شکل ۴-۶۳: نتایج: درصد موافقان پرسش ۸..... ۱۰۴
- شکل ۴-۶۴: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال مرد به پرسش ۹..... ۱۰۵
- شکل ۴-۶۵: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال زن به پرسش ۹..... ۱۰۶
- شکل ۴-۶۶: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال مرد به پرسش ۹..... ۱۰۶
- شکل ۴-۶۷: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال زن به پرسش ۹..... ۱۰۷
- شکل ۴-۶۸: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال مرد به پرسش ۹..... ۱۰۸
- شکل ۴-۶۹: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال زن به پرسش ۹..... ۱۰۸
- شکل ۴-۷۰: نتایج: درصد موافقان پرسش ۹..... ۱۰۹
- شکل ۴-۷۱: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال مرد به پرسش ۱۰..... ۱۱۰
- شکل ۴-۷۲: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال زن به پرسش ۱۰..... ۱۱۰
- شکل ۴-۷۳: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال مرد به پرسش ۱۰..... ۱۱۱
- شکل ۴-۷۴: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال زن به پرسش ۱۰..... ۱۱۱
- شکل ۴-۷۵: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال مرد به پرسش ۱۰..... ۱۱۲
- شکل ۴-۷۶: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال زن به پرسش ۱۰..... ۱۱۳
- شکل ۴-۷۷: نتایج: درصد موافقان پرسش ۱۰..... ۱۱۳
- شکل ۴-۷۸: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال مرد به پرسش ۱۱..... ۱۱۴
- شکل ۴-۷۹: نمودار پاسخ‌های گروه زیر ۲۰ سال زن به پرسش ۱۱..... ۱۱۵
- شکل ۴-۸۰: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال مرد به پرسش ۱۱..... ۱۱۶
- شکل ۴-۸۱: نمودار پاسخ‌های گروه بین ۲۵ تا ۳۵ سال زن به پرسش ۱۱..... ۱۱۶
- شکل ۴-۸۲: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال مرد به پرسش ۱۱..... ۱۱۷
- شکل ۴-۸۳: نمودار پاسخ‌های گروه بالای ۵۰ سال زن به پرسش ۱۱..... ۱۱۸
- شکل ۴-۸۴: نتایج: درصد آرای موافقان پرسش ۱۱..... ۱۱۹
- شکل ۴-۸۵: نتایج: درصد آرای مخالفان پرسش ۱۱..... ۱۱۹
- شکل ۵-۱: نمودار مقایسه‌ی درصدی نیک‌زیستی در گروه‌های سنی-جنسیتی مختلف..... ۱۲۷

پیش‌گفتار

این پژوهش از پنج فصل تشکیل شده است. در فصل اول، سیمای پژوهش ارائه شده است. در این فصل درباره‌ی مسأله‌ی پژوهش، اهمیت و ضرورت پژوهش، جنبه‌ی جدید بودن پژوهش، روش پژوهش، پرسش‌های پژوهش، فرضیه‌های پژوهش و قلمرو پژوهش توضیح داده شده است. در فصل دوم، با عنوان ملاحظات نظری، پس از تعریف مفاهیم بنیادی مهم در انجام این پژوهش، چگونگی روش پیکره‌ای و پرسش‌نامه‌ای در این پژوهش شرح داده شده است. در فصل سوم پژوهش، با عنوان پیشینه‌ی مطالعات، به بررسی آثار مهم درباره استعاره‌ی مفهومی و آثار زبان‌شناختی درباره‌ی مفاهیم مرتبط به مفهوم «زندگی»، و نیز به آثار دیگر در علوم انسانی درباره مفهوم «زندگی» پرداخته شده است. در فصل چهارم، با عنوان تحلیل داده‌ها، داده‌های پیکره‌ای و پرسش‌نامه‌ای تحلیل شده‌اند. در بخش تحلیل داده‌های پیکره‌ای، فراوانی نام نگاشت‌های مفهومی در ۱۲۰ جمله‌ی شاهد مستخرج از پایگاه داده‌های زبان فارسی در قالب نمودارهای خطی بررسی شد. در بخش تحلیل داده‌های پرسش‌نامه‌ای، پاسخ‌های پاسخ‌دهندگان به همراه نمودارهای میله‌ای و خطی تحلیل شدند. در پایان، در فصل نتیجه‌گیری، داده‌های پیکره‌ای و پرسش‌نامه‌ای با یکدیگر مقایسه شده است.

فصل اول: سیمای پژوهش

ما انسان‌ها وظیفه داریم با تحلیل و تغییر نگرش خود نسبت به مفاهیمی بنیادی مانند «زندگی» در مسیر روشنگری گام برداریم. از این‌رو وظیفه‌ی تحلیل مفهوم «زندگی» بر دوش علوم انسانی است. تاکنون پژوهش‌هایی درباره مفهوم «زندگی» از منظر روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، رفتارشناسی، فلسفه و ادبیات صورت گرفته است. بر این‌مبنا، این پایان‌نامه قصد دارد با تحلیل مفهوم «زندگی»، از منظر زبان‌شناسی به این مفهوم بنگرد.

پیش از صحبت درباره نوع تحلیل مفهوم «زندگی»، لازم است درباره زبان، زبان‌شناسی و زبان‌شناسی اجتماعی-شناختی، توضیحاتی ارائه شود.

زبان، پدیده‌ای اجتماعی است که زمان پیدایش آن به زمان شکل گرفتن نخستین اجتماعات انسانی برمی‌گردد (مدرسی، ۱۳۶۸: ۱۹). بنابراین تعریف، زبان به‌عنوان وسیله‌ای ارتباطی میان جوامع انسانی به کار گرفته می‌شود. نظر به این که جوامع انسانی در طول زمان، دستخوش تحولات بسیاری می‌شوند و زبان وسیله‌ی ارتباطی افراد جامعه‌ی زبانی محسوب می‌شود، هم‌زمان با تغییر و تحولات جامعه، زبان ارتباطی سخن‌گویان نیز دچار تغییر می‌گردد. به همین دلیل، زبان و جامعه رابطه‌ای جدانشدنی با یکدیگر دارند. بنابراین، به همان اندازه که زبان‌شناسی به بررسی تحولات زبانی اشاره دارد، باید به تغییر و تحولات جامعه نیز توجه داشته باشد. هر چند خصلت اجتماعی زبان به طور کلی مورد پذیرش یا تأکید دانشمندان قرار داشته و زبان همواره یک نهاد اجتماعی به شمار آمده است، اما تا همین اواخر به نقش اجتماعی در ساخت، کاربرد و تحول زبان چندان توجهی نمی‌شد. بنابراین، با توجه به این که مطالعه‌ی زبان جدا از بافت اجتماعی آن، نمی‌تواند توصیفی همه‌جانبه و واقع‌گرایانه از آن به دست دهد، لازم بود، رشته‌ای تحت عنوان زبان‌شناسی اجتماعی مورد توجه قرار بگیرد تا با تعامل علم جامعه‌شناسی، تحولات زبانی جوامع زبانی بررسی گردند (مدرسی، ۱۳۶۸: ۲۳).

افراشی (۱۳۹۵: ۲۵) زبان‌شناسی شناختی را مجموعه‌ای از نظریه‌ها می‌داند که به ابعاد شناختی ارتباط زبانی می‌پردازند. با توجه به این که علم شناخت به سازوکار شناخت مفاهیم انتزاعی و عینی در ذهن بشر می‌پردازد، زبان‌شناسی شناختی، مفاهیم موجود در ژرفای صورت‌های زبانی را با سازوکارهای شناختی تحلیل می‌نماید. زبان‌شناسی اجتماعی- شناختی نیز، مفاهیم موجود در زبان را از نگاه جامعه‌شناسی و معناشناسی شناختی تحلیل می‌نماید. از این رهگذر، دیدگاه‌های فرهنگی نهفته در زیرساخت صورت‌های زبانی، از رهگذر سازوکارهای زبان‌شناسی شناختی آشکار می‌شوند. زبان‌شناسی اجتماعی - شناختی، مفاهیم فرهنگ- محور پنهان در صورت‌های زبانی را تحلیل می‌نماید.

«زندگی» مفهومی بدیهی نزد انسان‌هاست. این مفهوم در قالب مفاهیم بدیهی دیگری مانند «مکان»، «زمان»، «وجود» و «آفرینش» درک می‌شود. هرچند بنابر تعریف امر بدیهی، ذهن در شناخت آغازین

این مفهوم، اطلاعاتی تمام از آن ارائه می‌دهد، اما دریافت انسان‌ها از مفاهیم بدیهی درگرو زبان آن‌هاست. «زندگی» به تعریف ساده، کلیتی از رویدادها و مفاهیم اثرگذار بر روند حیات ظاهری و روحی آدمی، مانند ازدواج، طلاق، مهاجرت، مرگ، امید و خوشبختی است. اما انتظار می‌رود میزان نقش داشتن هر یک از این رویدادها و مفاهیم انسانی در معانی استعاره‌ها و مجازهای زبانی گویندگان هر زبان ریشه دوانده باشد. استعاره‌ها و مجازهای زبانی در مفهوم‌سازی امور بدیهی نقش به‌سزایی دارند و دریافت کلی یک جامعه زبانی بیانگر آن است که گویندگان آن زبان در مورد مفهوم بدیهی «زندگی» چگونه می‌اندیشند (خاتمی، ۱۳۷۰: ۷۶).

از آن‌جا که نگرش به «زندگی»، نقش‌یاساسی در یافتن مسیر روشنگری انسان‌ها ایفا می‌کند، بررسی این مفهوم با نگاه اجتماعی-شناختی، به افراد یک جامعه زبانی امکان می‌دهد تا در درستی یا نادرستی نگرش خود به زندگی تأمل کنند و در صدد ریشه‌کن کردن استعاره‌های نادرست رایج در جامعه زبانی‌شان برآیند.

۱-۲ مسأله‌ی پژوهش

با توجه به این که مفهوم «زندگی» از اساسی‌ترین مفاهیم مورد بحث و پژوهش در علوم انسانی بوده است، لازم است این مفهوم از دیدگاه زبان‌شناسی شناختی با استفاده از سازوکارهایی هم‌چون استعاره‌ی مفهومی تحلیل شود تا نگرش به آن، در سطح جامعه فارسی‌زبان آشکار شود. در این تحلیل زبان‌شناسی شناختی، به عنوان چارچوبی انتخاب شده که می‌تواند گرایش‌های فکری و فرهنگی جامعه‌ی فارسی‌زبان را از بطن صورت‌های زبانی استخراج کند.

برای شروع تحلیل استعاره‌ی مفاهیم باید به این پرسش‌ها پاسخ داده شود: استعاره‌های مفهومی چه تاثیری بر شکل‌گیری مفهوم «زندگی» دارند؟ فارسی‌زبانان، مفهوم «زندگی» را چگونه دریافت می‌کنند؟ و این که استعاره‌های «زندگی» چه اطلاعاتی درباره نوع تفکر اعضای یک جامعه زبانی به دست می‌دهند؟ به همین سبب، این پایان‌نامه سعی دارد با تکیه بر سازوکارهای زبانی مانند استعاره‌ها، مجازها و نیز بازتاب مفهوم «زندگی» در نگرش فرهنگی فارسی‌زبانان، به تحلیل مفهوم «زندگی» بپردازد. پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند مفاهیمی مانند «باغ»، «جنگ»، «مأموریت»، «سفر»، «کنجکاو»، «ساختمان»، «رولر کوستر»، «پنجره‌ای با شیشه رنگی»، «کوه‌نوردی»، «مسابقه»، «دادگاه»، «سنگ زیر پا» (جاپا)، «کلاس درس» و «زنداد» در شکل‌گیری مفهوم «زندگی» نقش دارند^۱. همچنین، نگارنده پایان‌نامه حاضر تلاش می‌کند حوزه‌های مبدأ احتمالی در مفهوم‌سازی

^۱<https://www.verywellmind.com/metaphors-for-life-۲۳۳۰۷۱۶>

زندگی را مانند مزه، مسیر و مکان که برگرفته از اصطلاحات پربسامد در زبان فارسی مانند «تلخی و شیرینی زندگی»، «مسیر زندگی» و «تنگ شدن زندگی» هستند، بررسی نماید. گذشته از آن، این پایان‌نامه قصد دارد با در نظر گرفتن دو متغیر «سن» و «جنسیت» در پرسش‌نامه و نیز مصاحبه از استعاره‌ها و مجازهای «زندگی» مورد پذیرش اعضای جامعه آماری فارسی‌زبان آگاه شود و در تحلیلی معناشناسانه به بررسی مفهوم «زندگی» از نگاه اعضای این جامعه آماری بپردازد. در پایان، مفاهیم «زندگی» برآمده از استعاره‌ها و مجازهای داده‌های پیکره‌ای با مفاهیم موردنظر سخن‌گویان جامعه آماری مقایسه می‌شوند تا شباهت‌ها و تفاوت‌های میان آن‌ها آشکار شود.

۱-۳ اهمیت پژوهش

با توجه به اینکه یکی از اساسی‌ترین عوامل تأثیرگذار بر سبک حیات بشر نوع نگرش او به «زندگی» است، ضروری است مفهوم «زندگی» از منظر علوم انسانی مختلف بررسی شود تا تحلیلی همه‌جانبه از این مفهوم به دست آید. پس لازم است معناشناسی و جامعه‌شناسی زبان نیز به نوبه خود، ابعاد زبانی این مفهوم را مورد مطالعه قرار دهند. این پایان‌نامه سعی دارد با بررسی استعاره‌های مفهومی در زبان فارسی، نگرش فارسی‌زبانان را به «زندگی» تحلیل نماید. پیوند ناگسستنی میان زبان و فرهنگ موجب می‌گردد در پی تحلیل ابعاد زبانی، بسیاری از ابعاد فرهنگی جامعه‌ی فارسی‌زبان نیز آشکار شود. هم‌چنین، از آنجا که دریافت مفاهیم انتزاعی، بر پایه‌ی استعاره‌هاست و انسان‌ها متأثر از زبان و فرهنگشان می‌اندیشند، انجام این پژوهش موجب می‌شود فارسی‌زبانان به طرز تفکر خود نسبت به «زندگی» آگاه شوند. بنابراین، این دستاورد گرچه تنها متکی بر علم زبان‌شناسی است، ولی بعید نیست در آینده بتواند کاربرد زبان‌شناسی را در علومی مانند روان‌شناسی و روان‌کاوی پررنگ کند. بنابراین، باتوجه به این که تاکنون پژوهشی معناشناسانه در تحلیل مفهوم «زندگی» در زبان فارسی صورت نگرفته است، ضرورت این پژوهش احساس می‌شود.

گذشته از اهمیت پژوهش پیکره‌ای، این پایان‌نامه سعی دارد مفهوم «زندگی» را از منظر دو جنسیت «زن» و «مرد» و سه رده‌ی سنی «زیر ۲۰ سال»، «بین ۲۵ تا ۳۵ سال» و «بالای ۵۰ سال» تحلیل نماید. دستاورد چنین تحلیلی، آشکار ساختن بینش «زن» و «مرد» و نسل‌های مختلف در مقایسه با یکدیگر است. بنابراین، مطالعه‌ی مفهوم «زندگی» از منظر زبان‌شناسی اجتماعی نیز می‌تواند مبنای بسیاری از دستاوردهای روان‌شناسی قرار گیرد، زیرا تحلیل مفهوم «زندگی» از منظر «زن» و «مرد»، به زوج‌درمانی و درک متقابل جنسیت‌ها، و تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه سه رده‌ی سنی نام‌برده، به درک متقابل نسل‌ها یاری می‌رساند. بنابراین، باتوجه به اهمیت نقش بین‌فردی مفهوم «زندگی»، مطالعه جامعه‌شناسانه این مفهوم نیز ضرورت دارد.

در نگاهی کلی، مادر قبال قوه تحلیل خود وظیفه داریم تا در جهت روشننگری فکری جامعه خویش گام برداریم. روشن فکری با شناخت مفاهیم دریافتی و تغییر آن‌ها حاصل می‌شود. به همین دلیل، این پایان‌نامه در نظر دارد با مطالعه پیکره‌ای، به درک زبانی «زندگی» و با مطالعه پرسش‌نامه‌ای، به درک اجتماعی مفهوم «زندگی» دست یابد. در این پایان‌نامه، نتایج مطالعات پیکره‌ای و پرسش‌نامه‌ای با یکدیگر مقایسه می‌شوند تا باز نمود جنسیت‌ها و نسل‌های فارسی‌زبان در پیکره زبانی آشکار شود. بنابراین، با توجه به آنچه گفته شد، پژوهش حاضر قصد دارد با مطالعه رابطه پیکره زبان فارسی و دریافت جامعه‌ی فارسی زبان از مفهوم «زندگی»، این مفهوم حیاتی را از منظر زبان‌شناسی اجتماعی- شناختی بررسی نماید.

۱-۴ جنبه جدید بودن پژوهش

پرداختن به رابطه‌ی استعاره‌های مفهومی و اجتماع از جنبه‌های جدید نظریه‌ی استعاره‌های مفهومی است و تاریخ انتشار کتاب‌هایی که در این حوزه نوشته شده است به بیش از ده سال نمی‌رسد. کتاب‌ها و مقالاتی که در این مورد نوشته شده‌اند، همگی بر کلیت موضوع «استعاره و فرهنگ» اشاره دارند و آثاری که در زبان فارسی «زندگی» را با استعاره پیوند داده است، منحصراً مفهوم زندگی را در آثار شکسپیر و فروغ فرخزاد بررسی کرده‌اند. با توجه به اهمیت این موضوع و ضرورت پژوهش در این حوزه و با نگاه به این که تاکنون پژوهشی معناشناسانه و جامعه‌شناسانه درباره‌ی استعاره‌های مفهومی کلیدواژه «زندگی» در زبان فارسی صورت نگرفته است، این موضوع هم‌چنان بدیع به شمار می‌آید و می‌تواند زمینه پژوهش‌های آتی را فراهم نماید.

۱-۵ اهداف پژوهش

با توجه به اهمیت مفهوم «زندگی» و اینکه انسان‌ها مفاهیم بدیهی را در گستره‌ی مرزهای زبانی‌شان دریافت می‌کنند، این پایان‌نامه قصد دارد این مفهوم را از منظر سخن‌گویان فارسی‌زبان تحلیل نماید و آشکار کند نتایج به دست آمده از پیکره و پرسش‌نامه تا چه حد با هم متفاوت یا هم‌سو هستند. این پژوهش، گرچه تنها بر این هدف چشم دوخته است، اما با توجه به آن چه در اهمیت و ضرورت پژوهش بیان شد، این پایان‌نامه راه را برای اهداف فرعی بسیاری هموار خواهد ساخت.

۱-۶ پرسش‌های پژوهش

به گفته‌ی کلاین^۱ (۱۳۹۵: ۱۶) هرگونه پژوهش درمورد مفهوم «زندگی»، آدمی را با پرسش‌های بیشتری رو به رو خواهد کرد. بنابراین، پرسش‌های ما درباره مفهوم زندگی نامحدود است و نمی‌توان تمام وجوه زبانی مفهوم زندگی را در یک پژوهش زبان‌شناختی مطالعه کرد. با این حال، این پایان‌نامه سعی دارد در حد ظرفیت علمی خود، مفهوم زندگی را با استفاده از روش پیکره‌ای و پرسش‌نامه‌ای تحلیل نماید.

پرسش‌های پژوهش حاضر به قرار زیراند:

- پرسامدترین نگاشت‌های استعاره‌های مفهومی «زندگی» در پیکره پایگاه داده‌های زبان فارسی^۲ کدامند؟
- براساس داده‌های پیکره‌ای، «زندگی» مبتنی بر کدام حوزه‌های مبدأ مفهوم‌سازی شده است؟
- بر اساس تحلیل‌های پرسش‌نامه‌ای، سخن‌گویان فارسی معاصر چه ویژگی‌هایی را به «زندگی» نسبت می‌دهند؟
- چه تفاوتی میان یافته‌های پیکره‌ای و پرسش‌نامه‌ای در خصوص مفهوم «زندگی» وجود دارد؟

۱-۷ فرضیه‌های پژوهش

با تعمق در گفتگوهای روزمره‌ی فارسی‌زبانان، پیش‌بینی می‌شود استعاره‌های مفهومی صورت‌های زبانی پرکاربرد، در پیکره داده‌های زبان فارسی نیز دارای بسامد بالایی باشند. زیرا نویسندگان داستان‌های فارسی، با بهره‌گیری از صورت‌های زبانی پرکاربرد در گفتگوهای روزمره، به گفتگوهای شخصیت‌های داستانی‌شان شکل داده‌اند. فرض بر این است که نگاشت‌های پرسامد در محاوره‌ی فارسی‌زبانان مانند [زندگی کلاس درس است]، [زندگی آدم است]، [زندگی مسابقه است]، [زندگی ازدواج است] در پیکره‌ی داده‌های زبان فارسی دارای بسامد بالایی باشند.

باتوجه به این که نسل‌های مختلف نظرات متفاوتی درباره سبک زندگی دارند، پیش‌بینی می‌شود درباره مفهوم زندگی، اختلاف نظرهای زیادی در میان افراد از نسل‌های مختلف وجود داشته باشد. پیش‌بینی می‌شود نگاشت‌های متعصبانه‌تر موردپسند میان‌سالان و نگاشت‌های منعطف‌تر مورد تایید جوانان قرار گیرد. باتوجه به این که افراد زیر ۲۰ سال، حضور اجتماعی کمتری داشته‌اند و کمتر در معرض تفاوت‌های فکری افرادی غیر از خانواده‌شان قرار گرفته‌اند، پیش‌بینی

^۱Klein

^۲<http://pldb.ihcs.ac.ir/>

می‌شود این گروه سنی در پاسخ به نگاشت‌های معنوی مانند [زندگی آزمون الهی است] نظری نداشته باشند.

همان‌طور که گفته شد، پیش‌بینی می‌شود نگاشت‌های پیکره‌های داستانی زبان فارسی چندان تفاوتی با نگاشت‌های به کار رفته از سوی افراد جامعه‌ی زبانی فارسی نداشته باشند. بنابراین، فرض بر این است که نگاشت‌های پربسامد پیکره‌های فارسی تا حد زیادی با نظر افراد جامعه درباره مفهوم زندگی هم‌سو هستند. از این رو، فرضیه‌های پژوهش به قرار زیر ارائه می‌شود:

✓ پربسامدترین نگاشت‌های استعاره‌های مفهومی «زندگی» در پایگاه داده‌های زبان فارسی با زیربنای استعاری گفتگوهای روزمره فارسی‌زبانان هم‌سوئی نشان می‌دهد.

✓ به نظر می‌رسد حوزه‌های مبدأ نگاشت‌های «زندگی» در پیکره پایگاه داده‌های زبان فارسی تا حد زیادی با نگاشت‌های «زندگی» نزد سخن‌گویان فارسی‌زبان منطبق باشد. زیرا متون داستانی به‌ویژه رئالیستی برخلاف شعر، از زبان طبیعی بهره‌می‌گیرد و به واقعیت زبان نزدیک است.

✓ به نظر می‌رسد مردان و زنان در گروه‌های سنی گوناگون، مفهوم زندگی را مبتنی بر نگاشت‌های استعاری متفاوتی دریافت نمایند.

✓ به نظر می‌رسد یافته‌های پیکره‌ای و پرسشنامه‌ای چندان با یکدیگر تفاوت نداشته باشند.

۸-۱ روش پژوهش و ابزارهای گردآوری داده‌ها

این پایان‌نامه سعی دارد مفهوم «زندگی» را از منظر معناشناسی و زبان‌شناسی اجتماعی- شناختی بررسی نماید. به همین دلیل، این پایان‌نامه با بهره‌گیری از پایگاه داده‌های زبان فارسیبه مطالعه‌ی پیکره‌بنیاد مفهوم «زندگی» و با بهره‌گیری از پرسش‌نامه به مطالعه‌ی به کار رفته از سوی سخن‌گویان زبان فارسی از منظر نسل‌ها و جنسیت‌های مختلف می‌پردازد. هر یک از این روش‌ها به تفصیل توضیح داده خواهد شد:

باتوجه به این که پایگاه داده‌های زبان فارسی جامع‌ترین پیکره زبان فارسی به شمار می‌آید، پژوهش پیکره‌بنیاد مفهوم «زندگی» با بهره‌گیری از این پایگاه انجام می‌پذیرد. بنابراین، در این پایگاه، کلیدواژه‌ی «زندگی» جستجو خواهد شد تا جملات و عبارتهای دارای واژه‌ی «زندگی» استخراج شوند و استعاره‌های مفهومی موجود در آنها تحلیل گردد. باتوجه به این که «زندگی» دارای مفهومی چندوجهی است و مفاهیم این واژه، تنها در کلیدواژه‌ی «زندگی» خلاصه نمی‌شود، مفاهیم